

Sorin CRISAN

Să mori ca Molière pe scenă

Jucând rolul lui Argan din *Bolnavul închipuit*, Molière nu a căutat doar să pună semnul rizibilului pe tagma medicală, ci și, într-o oarecare măsură, să-și nege propria suferință (tuberculoza care îl va și răpune după cea de-a patra reprezentare). Pe de altă parte, această piesă este oglinda unui secol în care găsim, în tratatul unui savant al vremii, concluzii ca aceasta: „Sângele nu este o condiție a păstrării vieții”. Astfel, aversiunea lui Molière împotriva medicilor este cel puțin justificată, însă abordarea autorului depășește cadrul strict al subiectului și vizează atitudini și tare ale unui uman de ieri și de azi. Doctorii sunt cuprinși, în *Bolnavul închipuit*, într-o categorie a pedanților, protejându-se și admirându-se reciproc, astfel încât lumea ajunge a fi împărțită între cei care „gouvernează” boala (adică medicii) și

Anton TAUF

cei suferinzi. Personajul central, *Argan*, străbate drumul de la ignoranță la cunoaștere (prefăcându-se mort va înțelege dragostea adevărată a fiicei sale și interesele meschine ale soției), însă forța implacabilă a societății îl va absorbi în rețeaua sa: în final, Argan este acceptat, printr-un ceremonial burlesc, în casta „doctorilor”: „*Vivat, vivat una suta vivat, / Novus doctor qui tam bene cuventat! / Una mie annis ghiftuitus fie / Sanguis luare, moarte dare*”.

Trebuie să o spunem de la bun început, spectacolul Teatrului Național din Cluj cu *Bolnavul închipuit* este, alături de *Hamlet*-ul lui Vlad Mugur, una dintre cele mai însemnate reprezentații din ultimii ani. Acum, avem de-a face cu un moment de maximă cotă interpretativă, fiindu-ne oferită măsura a ceea ce ne așteptăm a se întâmpla mai des pe binecunoscuta scenă transilvană.

Există trei paliere distincte ale reprezentației de care vorbim. Mai întâi, este vorba de o așezare în scenă fidelă textului original. Regizoarea Sanda Manu nu se pretează la ingerințe în textul piesei, având o disponibilitate excepțională de a găsi semne extratextuale care, alăturate dialogului, să dea naștere unui spectacol unitar, demonstrând totodată acele virtuți ale teatrului văzut ca artă sincretică (spectacolul este, așa cum și l-a dorit autorul, o comedie-balet, cu intermedii dansate și cântate în versuri; elementele de decor, așa cum putem numi patul imens din prima scenă, nu au doar funcție pur vizuală, ci chiar de pătrundere spre zone ale emblemei sau ale metaforei). În al doilea rând, este vorba de o pendulare fin sesizabilă între întâmplarea ca eveniment social (adică real) și derizoriul expresiei verbale, probată prin replici care fac parcă trimitere, peste timp, la Ionesco. În fine, cea de-a treia direcție regizorală urmărește traducerea maladiei, oricare ar fi aceasta (ipohondria, ea însăși poate fi numită boală!), ca retragere din fața vieții, ca proces (deloc comic, de această dată) de autoexil, de acceptare a unei însingurări în mulțime. Spectacolul semnat de Sanda Manu nu caută ineditul ori experimentul. Totul, dispunerea scenică, mișcarea actorilor, vocile etc. dovedesc ceea ce putem numi a fi *măsura*: o echilibrare a râsului și a tristeții dată de substratul amar al existenței. Iar ceea ce izbuteste, mai mult decât o face textul, este potențarea unui nucleu dramatic, neafectat de pantomimă, de cânt, de dans.

Jocul actorilor este condus, pe de o parte, spre comicul gros, burlesc (*Béline*–Cristina Pardanschi, *Angélique*–Irina Wintze, *Toinette*–Vasilica Stamatini), pe de alta, spre un comic compozit, concentrat în *poze de caricatură*, în stereotipii rizibile, un comic ce dovedește o intelectualizare a actului scenic și a producției actoricești (*Domnul Diafoirus*–Cornel Răileanu și *Thomas Diafoirus*–Dorin Andone). Peste aceste posibile judecăți ale comicului se suprapune drama eroului principal. *Argan* (interpretat de Anton Tauf), obsedat de bolile sale, este adus pe scenă ca personaj dramatic. *Bolnavul închipuit* este mai mult decât o simplă comedie, exclamând prin *Argan* un tulburător „*memento mori*”. Iar reprezentația Naționalului clujean este expresia a ceea ce, cândva, autorul piesei și-a dorit a reprezenta: un *teatru total*.

Teatrul Național Cluj – Bolnavul închipuit de Molière. Regia: Sanda Manu. Decoruri: T.Th Ciupe. Costumele și recuzita: Adriana Grand. Compozitor: Dorina Crișan-Rusu. Coregrafia: Florin Fieroiu. Coloana sonoră: Alexandru Malschi – Studioul de Imprimări EUROMUSIC. Cu : Anton Tauf, Cristina Pardanschi, Melania Ursu, Irina Wintze, Adriana Băilescu, Carmen Culcer, Ovidiu Crișan, Cornel Răileanu, Dorin Andone, Emanuel Petran, Dan Chiorean, Dragoș Pop, Vasilica Stamatini, Stelian Roșian. Data premierei: 10 noiembrie 2002.